

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi
Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (2), 1231-1249

Geliş Tarihi:31.08.2023 Kabul Tarihi:17.09.2023

Yayın: 2023 Yayın Tarihi:15.10.2023

<https://doi.org/10.30561/sinopUSD.1353143>

<https://dergipark.org.tr/sinopUSD>

ESARETTEN HETMANLIĞA: YURİY HMELNITSKI (1641-1685)

Muhammet ŞEN*

Öz

Çok uzun bir geçmişe dayanan Türk- Ukrayna (Kozak) ilişkileri, tarih boyunca inişli-çıkışlı bir seyir göstermiştir. Bohdan Hmelniçkiy'in hetmanlık döneminde (1648-1657) akim kalan Osmanlı-Kozak yakınlaşması, Petro Doroşenko'nun (1665-1676) hetmanlık döneminde Ukrayna Kozaklarının Osmanlı tabiliğine girmesiyle neticelenmiştir. Söz konusu bu tabilik Osmanlı Devleti'ni, Ukrayna toprakları hakimiyet mücadelesinde üçüncü bir güç olarak Polonya ve Rusya ile karşı karşıya getirmiştir. Petro Doroşenko'nun Rusya safına geçmesi (1676), Osmanlı Devleti'nin hem Ukrayna Kozakları üzerindeki otoritesinin sarsılmasına hem de mücadele halinde bulunduğu rakipleri Polonya ve Rusya'nın gerisinde kalmasına neden olmuştur. Hetman Petro Doroşenko'dan sonra Osmanlı Devleti, Hetman Bohdan Hmelniçkiy'in oğlu Yuriy Hmelniçkiy'i hetman tayin ederek, Kozaklar üzerindeki otoritesini tekrar tesis etmek istemiştir.

Bu çalışmada; Yuriy Hmelniçkiy'in Osmanlı Devleti'ne esir düşüp rehin olarak tutulmasına kadar olan siyasi yaşamı ele alınacak ve hangi konjektürel nedenlerle Osmanlı Devleti tarafından hetman tayin edildiğine değinilecektir. Nihayetinde Osmanlı Devleti hizmetinde bir hetman olarak yürütmüş olduğu siyasi faaliyetleriyle, Osmanlı Devleti'nin beklentilerini karşılayıp karşılayamadığı hususu, neden ve sonuçlarıyla değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Ukrayna Kozakları, Rusya, Bohdan Hmelniçkiy, Yuriy Hmelniçkiy.

From Captivity To Hetman: Yuriy Khmelnytsky (1641-1685)

Abstract

Turkish-Ukrainian (Cossacks) relations, which have a very long history, have shown an up-and-down course throughout history. The Ottoman- Cossack rapprochement, which failed during the hetmanate of Bogdan Khmelnytsky (1648-1657), resulted in the subordination of the Ukrainian Cossacks to the Ottoman Empire during the hetmanate of Petro Doroshenko (1665-1676). This subordination brought the Ottoman Empire face-to-face with Poland and Russia as a third power in the struggle for dominance over the Ukrainian lands. Petro

* Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, tardu61@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7402-4158>

Doroshenko's defection to the Russian side (1676) caused the Ottoman Empire to lose its authority over the Ukrainian Cossacks and to fall behind its rivals Poland and Russia. After hetman Petro Doroshenko, the Ottoman Empire wanted to re-establish its authority over the Cossacks by appointing Yurii Khmelnsky, the son of hetman Bogdan Khmelnsky, as hetman.

In this study, the political life of Yurii Khmelnytskyi, until he was captured by the Ottoman Empire and held as a hostage, will be analysed and the conjectural reasons for his appointment as a hetman by the Ottoman Empire will be discussed. Finally, the political activities he carried out as a hetman in the service of the Ottoman Empire and whether he was able to meet the expectations of the Ottoman Empire will be evaluated with its causes and consequences.

Keywords: Ottoman Empire, Ukrainian Cossacks, Russia, Bogdan Khmelnsky, Yurii Khmelnsky.

Giriş

İstanbul'un fethiyle cihan imparatorluğu haline gelen Osmanlı Devleti, 1461 senesinde Trabzon'u ele geçirerek Karadeniz sahillerine sahip olmuş, Karadeniz'i "Türk Gölü" haline getirmişti. Bu yeni süreçte karşısına bir problem olarak çıkan Karadeniz'in güvenliği meselesi, Osmanlı Devleti'ni bölgede, kendisine güvenli bir müttefik arayışına mecbur etmişti.

Altın Orda Devleti'nin en büyük bakiyesi olarak ortaya çıkan Kırım Hanlığının (1441 /1442) kuruluş yıllarında varlığını tehdit eden Altın Orda Devleti, Ceneviz ve Polonya tehlikesi karşısında sığınacak güvenli bir liman arayışı, Osmanlı Devleti'ne aradığı müttefiki bulma fırsatı doğurmuş, her iki tarafın menfaatleri doğrultusunda 1475 yılında Kırım Hanlığı Osmanlı Devleti tabiliğine girmişti. Kırım Hanlığını himayesi altına alan Osmanlı Devleti, daha sonra Kili ve Akkerman'ı (1484) ele geçirip, Yedisan bölgesini de hakimiyet altına almak suretiyle, sınırlarını Ukrayna Kozaklarının yaşam alanları Podolya'ya kadar taşıdı. Böylece Ukrayna Kozakları, Osmanlı Devleti'nin siyasi faaliyet alanı içerisine girmişti.

Kozak kelimesi; "Cossack", "Kossak", "Kosak", "Kazak" gibi farklı şekillerde adlandırılmakta olup kelime anlamı itibarıyla; bir otoriteye boyun eğmeyen, kural, nizam tanımayan maceraperest, özgürlüğüne düşkün insan

manasına gelmektedir. Azak Denizi'ne dökülen Don Nehri sahillerinden Özi Nehri boylarına- Buğ (Aksu) Nehrine kadar olan bataklık sahada varlıklarını sürdüren Kozakların; en başından beri Rusya'ya tabi olarak Don Nehri civarında yaşayan zümresi "Don Kozakları", 17. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti, Polonya ve Rusya arasında sorun teşkil eden Kozak zümresi ise, genel olarak Ukrayna Kozakları olarak adlandırılmaktaydı.

Polonya ve Rusya hükümlanlık sahasında ortaya çıkan Kozaklar, Osmanlı Devleti himayesinde bulunan Kırım Hanlığı kuvvetlerinin yaşam alanlarına yönelik saldırıları nedeniyle Batı'ya doğru hareket etmek zorunda kalmış, Polonya ve Rusya arasında sıkışmışlardı. Bir siyasi teşekkül oluşturamayan Kozaklar, Polonya ve Rusya tarafından kimi zaman birbirlerine karşı, kimi zaman da Kırım Hanlığına karşı, sınır muhafızı olarak kullanılıyorlardı. Osmanlı Devleti'nin kıyı bölgelerine saldırmaktan dahi geri durmayan Kozaklar, 17. yüzyılın ilk çeyreğinde Karadeniz sahillerini yağmaladıktan sonra Sarıyer, Tarabya, Yeniköy'e hareket ederek, İstanbul'da korku ve endişeye neden olmuşlardı.

Siyasi bir teşekkül haline gelmek, bağımsız olmak için o sırada hamileri olan Polonya'ya karşı Hetman Bohdan Hmelniŭskiy öncülüğünde 1648 senesinde giriştikleri isyan hareketi, başarısızlıkla neticelenmişti. Başarısızlıkla sonuçlanan bu isyan hareketi, zamanla büyüyerek Ukrayna toprakları için Polonya ve Rusya arasında cereyan eden hâkimiyet mücadelesine dönüştü. Rusya ve Polonya'nın arasında sıkışıp kalan Ukrayna Kozakları, Kırım Hanı III. İslam Giray'a (1644-1654) gönderdikleri elçiler vasıtasıyla Osmanlı Devleti'nden himaye talep etmişlerdi. Bu suretle Osmanlı Devleti ve Ukrayna Kozakları arasında ilk siyasi temas kurulmuş oluyordu.

Bohdan Hmelniŭskiy'in hetmanlık döneminde akim kalan Ukrayna Kozaklarının Osmanlı Devleti tarafından himaye edilmeleri talebi, ancak Petro Doroşenko'nun hetmanlık döneminde (1665-1672) hayat bulacaktı. Osmanlı Devleti'nin himayesine alarak, Petro Doroşenko'yu Sağ Yaka Ukrayna'sı hetmanı

tain etmesi, Ukrayna toprakları üzerindeki Polonya ve Rusya arasında devam eden hakimiyet mücadelesine üçüncü bir güç olarak dahil olmasına neden oldu. Bu hakimiyet mücadelesinde Osmanlı Devleti'nin, rakipleri Polonya ve Rusya'ya karşı Ukrayna Kozakları üzerinde otorite kurmak ve bunu devam ettirebilmek için her yola baş vurduğunu görmekteyiz.

Yuriy Hmelnitskiy (1641-1685)

1641 senesinde Çehrin yakınlarında bulunan Subotiv kasabasında doğan Yuriy Hmelnitskiy, Ukrayna dilinde; “*Юрій Хмельницький*”, Rusça; “*Юрій Хмельницький*”, Lehçe; “*Jerzy Chmielnicki*” olarak adlandırılmakta, Osmanlı vakayinamelerinde; “*Yorgi Ehmelicki*” ismiyle bilinmektedir. Ukrayna Kozaklarının en ünlü atamanı Bohdan Hmelnitskiy'in ilk eşi Anna Somkova'dan doğan küçük oğludur (Sokladov, 2015, s. 389,390).

Bohdan Hmelnitskiy'ın 1657 senesindeki ölümü, Ukrayna Kozakları tarihinde, “The Ruin / 1657-1687” olarak adlandırılacak olan siyasi parçalanma ve yıkım döneminin başlangıcı olmuştur. Henüz 16 yaşında olan Yuriy Hmelnitskiy'ın önemli bir siyasi figür olarak tarih sahnesinde yer alması da bu döneme tesadüf etmektedir. 1657, 1659-1663 tarihleri arasında babasının halefi olarak, 1677-1685 yılları arasında da Osmanlı Devleti himayesinde Sağ Yaka Ukrayna Kozakları Hetmanlığı görevinde bulunmuştur (Çuhlib, 2004, s. 498).

Bohdan Hmelnitskiy'ın ölümünden hemen sonra Yuriy'in üstlenmiş olduğu hetmanlık görevi, sadece bir yıl sürdü. Ukrayna Kozaklarına bağımsızlık ve özgürlük yolunu açan, bundan dolayı kendisine karşı büyük saygı duyulan babası Bohdan Hmelnitskiy'e hiç benzemiyordu. Fiziksel olarak zayıf, epilepsi hastası olan Yuriy, karakter olarak da cesur, atılgan ve dirayetli bir yapıya sahip değildi. Bu özelliklerinden dolayı sağlığında dahi babası tarafından halefi olarak görülmemiştir. Bohdan Hmelnitskiy, kendisinden sonra halefi olarak genel sekreterliğini yapan Vyhovs'ky'i (1657-1659) daha liyakatli görüyordu (Ploky, 2006, s. 270-275). Fakat “Hmelnitskiy” soyadını taşımaktan başka bir vasfı olmayan Yuriy, babasının

ölümüne müteakip Kozak konseyi tarafından iradesi dıŐında hetman seçilerek, Ukrayna siyasi hayatının içerisinde yer almak zorunda kalmıŐtı (Allen, 1940, s. 144).

Lider özelliklerden yoksun, tecrübesiz Yuriy, babasının kendisi hakkındaki öngörülerini haklı çıkarmıŐ, Vyhovs'ky'in entrikalarıyla hetmanlık görevinden Vyhovs'ky lehine feragat etmek zorunda kalmıŐtı. Yuriy'in, Őahsından daha ziyade taŐıdıęı soyadından dolayı devamlı surette kendisine rakip, engel olacağını düŐünen yeni Hetman Vyhovs'ky, Yuriy'i uzaklaŐtırmak için Kiev Teoloji Akademisine göndermiŐ fakat planında baŐarılı olamamıŐtı (Zamlinskiy, 1989, s. 336). Hetman Vyhovs'ky'e karşı, baŐını M. PuŐkar ve Y. Bar gibi Albayların çektiği muhalifler, Vyhovs'ky'i; Yuriy'i adاتم, Bohdan Hmelniġski'den kalan hazineyi hoyratça harcamak ve imzalamıŐ olduğu 1658 tarihli Hadiach (Hadja) Antlaşmasıyla, Ukrayna Kozaklarını Polonya tahakkümü altına sokmakla suçluyorlardı. Bu ithamlarla hetmanlıktan azledilen Vyhovs'ky'in yerine Yuriy, ikinci defa (1659-1663) Sağ Yaka Ukrayna Kozakları Hetmanlığı görevine getirildi (Florya, 2003, s. 36).

İkinci hetmanlık döneminde henüz 18 yaşında olan Yuriy'in içerde; zedelenen itibarını kurtarmak, hetmanlığını yaptığı Kozaklar arasındaki saygınlığını kazanmak için Vyhovs'ky'i bertaraf etmesi, dıŐarda; Sağ Yaka Ukrayna Kozakları üzerindeki Polonya ve Rusya'nın tazyikine bir son vermesi gerekiyordu. Çünkü babası Bohdan Hmelniġski, Sağ Yaka Ukrayna'sı Kozaklarının Rusya hakimiyeti altına girmelerine neden olan 1654 tarihli Pereyaslav AntlaŐmasını imzalamıŐtı. Mezkûr antlaŐmayla Ukrayna toprakları, Polonya ve Rusya arasında hakimiyet mücadelesine giriŐecekleri bir alan haline gelmiŐti (Sanin, 1987, s. 38, 39).

Hetman Yuriy, Kozakların hazinelerinin bulunduğu ve karargâh merkezleri olan ehrin'de Vyhovs'ky'i kuŐattıęı sırada Polonya ve Rusya, 1660 senesinde Volyn önlerinde karşı karşıya gelmiŐlerdi. Hetman Yuriy, 1654 tarihli Pereyaslav Antlaşması gereğince hamisi Rusya tarafından görevlendirilen B. Őeremetev kumandasındaki Rus birliklerine yardım etmekle vazifelendirilmiŐti. Bu sırada

Polonya da Kırım Hanlığı ile ittifak yapmıştı. 1660 tarihli Chudnov savaşında Polonya-Kırım ittifakı, Rusya-Kozak ittifakı karşısında galip gelmiş, savaş sonrasında taraflar arasında imzalanan Slobodishe (Слободище) Antlaşmasıyla Hetman Yuriy, bir kez daha saf değiştirmek suretiyle Polonya himayesine girmişti (Kostomarov, 1991, s. 291).

Hetman Yuriy'in vermiş olduğu sadakat sözüne rağmen Polonya safına geçmesi, Çar I. Aleksey Mihayloviç Romanof'u (1629-1676) oldukça öfkelenmişti. Yuriy'i ihanet etmekle suçlayan Çar I. Aleksey, hemen karşı hamle yaparak Kozak birlikleri Albayı Yakim Somko'yu, Sol Yaka Ukrayna'sı Hetmanı tayin etmişti. Rusya'nın kendisine karşı önlemler aldığı bu dönemde, Polonya himayesinde birleşik Ukrayna-Kozak birliğini kurmayı amaçlayan Hetman Yuriy, Pereyaslav, Kaniv ve Nizhynê yönelik saldırılara girişmişti. Fakat General Romodanovski ve Hetman Somko emrindeki Rus-Kozak birlikleri karşısında mağlup olup esir düşmüştü. Hetmanlığını yaptığı Sağ Yaka Ukrayna'sı Kozakları üzerindeki itibar ve nüfuzunu kaybeden Yuriy, 27 Haziran 1663'te Çehrin'de toplanan Kozak konseyinde hetmanlıktan el çektirildi ve yerine kayınbiraderi Pavlo Teterya (1663-1665) hetman tayin edildi (Savçuk, 2001, s. 126).

Hetmanlıktan azledilen Yuriy, önce “*Gedeon*” takma adıyla keşiş olarak Mgarsky Manastırı'nda inzivaya çekildikten bir süre sonra Kiyiv Metropoliti Dionisiy Balaban'ın yanına iltica etti. Akabinde Kiyiv, Korsun ve Çehrin'de bulunan Yuriy, “*archimandrite*” yani birkaç manastırın idareci rütbesiyle taltif edildi (Savçuk, 2001, s. 126).

Geçmiş ve soyadı, Yuriy'in keşiş olarak hayatını sürdürmesine müsaade etmemişti. Vyhovs'ky gibi kayınbiraderi Hetman Teterya da Yuriy'in muhalifleri tarafından kendisine karşı kullanılacağından endişe etmekteydi. Smelanskiy Başpiskoposunun Yuriy hakkında yazmış olduğu “*Kozaklarla siyasi faaliyetler yürütüyor*” yönündeki rapor, Hetman Teterya'ya beklediği fırsatı vermişti. 1664 senesinde Lviv'de arada sırada kalmakta olduğu kız kardeşinin evinde tevkif edilen

Yuriy, Teterya tarafından Malbork Kalesine sürgün edildi. Malbork Kalesinde 1664-1667 tarihleri arasındaki üç yıl süren esaret hayatından sonra Teterya'nın hetmanlıktan azledilmesiyle serbest bırakılarak, Uman Manastırında keşiş hayatını sürdürmeye devam etti (Paliy, 2015, s. 356, 357).

Yuriy Hmelnitskiy'in Osmanlı Devleti Tarafından Esir Alınması

Teterya'nın hetmanlık görevinden sonra halefi olarak İvan Bryuhovetskiy (1663-1666) başa geçmiş, o da 3 yıl süren hetmanlık görevinden sonra yerini Petro Doroşenko'ya (1666-1676) bırakmıştı. 1666 senesinde Çehrin'de toplanan Kazak Konseyinde Sağ Yaka Ukrayna'sı hetmanı seçilen Petro Doroşenko, Bohdan Hmelnitskiy'den sonra Osmanlı Devleti'nin Doğu Avrupa politikasının belirlenmesi ve bu kapsamda Kozak meselesine müdahil olmasında etkili olmuştur. Çünkü Bohdan Hmelnitskiy gibi, Sağ ve Sol Yaka Ukrayna'sını birleştiren bir Kozak-Hetman Devleti kurma arzusunda olan Doroşenko'nun önünde Polonya ve Rusya gibi iki büyük engel durmaktaydı. Bu iki devlet, 1667 tarihli Andrusova Antlaşmasıyla aralarındaki 13 yıl süren savaşı sonlandırmış, Sağ Yaka Ukrayna'sının Polonya, Sol Yaka Ukrayna'sının Rusya'ya ait olacağı hususunda anlaşmışlardı. Bu durumda Doroşenko'nun amacına ulaşabilmesi için Kırım Hanlığı ve hamisi Osmanlı Devleti'nin yardımına başvurmaktan başka çaresi kalmamıştı (BOA, İE. HR. 1/38, 1/34, 2/167, 2/126), (Saharov, 1999, s. 446).

1667 tarihli Andrusova Antlaşmasıyla Polonya ve Rusya'nın barış sürecine girmeleri, Ukrayna topraklarını aralarında paylaşmaları, Osmanlı Devleti'ni rahatsız etmişti. Çünkü Polonya ve Rusya arasında gerçekleştirilen bu ittifak, Kırım Hanlığı ve dolayısıyla hamisi sıfatıyla Osmanlı Devleti'ne yönelebilirdi. Bu güvenlik zaafını gören Osmanlı Devleti, Rusya ve Polonya karşısında mevzi kazanmak, avantaj sağlamak amacıyla Hetman Doroşenko'nun himaye talebini fırsat olarak görmüş ve Doroşenko'yu 1669 senesinde Sağ Yaka Ukrayna'sı Hetmanı olarak tayin etmişti.

Doroşenko'nun tabiliği, Osmanlı Devleti'ni önce Polonya ile karşı karşıya getirdi. Çünkü Andrusova Antlaşmasıyla Sağ Yaka Ukrayna'sı Polonya'ya bırakılmıştı. 1672 Bucaş ve 1676 İzvançe (Zurowno) Antlaşmalarıyla (Bantiş-Kamenskiy, 1858, s. 208-212) Osmanlı Devleti, Sağ Yaka Ukrayna'sı üzerindeki hakimiyetini Polonya'ya kabul ettirmişti. Sağ Yaka Ukrayna'sına hâkim bir Osmanlı Devleti, Sol Yaka Ukrayna'sına sahip Rusya için tehlike arz etmekteydi. Tehlikenin farkında olan Rusya, Osmanlı Devleti'nin elinden Doroşenko vasıtasıyla Ukrayna Kozakları üzerinde kurduğu hakimiyet kozunu almak istiyordu. 18 Ağustos 1676'da Hetman Doroşenko'nun Rusya safına geçmesiyle, Rusya amacına ulaştı (Bantiş-Kamenskiy, 1858, s. 208-212).

Sağ yaka Ukrayna'sındaki meşruiyetini 1672 Bucaş ve 1676 İzvançe (Zurawno) Antlaşmalarına dayandıran, Sağ Yaka Ukrayna'sını kendi hinterlandı içerisinde gören ve bu toprakları elde etmek için maddi-manevi büyük kayıplar veren Osmanlı Devleti'nin amacından kolayca vazgeçmesi beklenemezdi (Mitsik, 1995, s. 25-40). Fakat hedefine ulaşmak için Doroşenko'nun boşluğunu doldurması, Ukrayna Kozakları üzerinde yeniden nüfuz elde etmesi gerekiyordu. Bu sorunu çözmek için Osmanlı Devleti, 1668 senesinden itibaren rehin olarak İstanbul'da tuttuğu Yuriy'i, Doroşenko'nun yerine hetman tayin ederek çözmeye çalışmıştır (Sanin, 2000, s. 341).

Hatırlayacak olursak daha önce Teterya'nın hetmanlık döneminde, nedenleriyle Yuriy'in bir süre Malbork'ta hapsedildikten sonra serbest bırakıldığından bahsetmiştik. İvan Bryuhovetskiy'dan sonra yeni hetman tayin etmek için toplanan Kozak konseyinde Yuriy, Doroşenko'ya destek verenler arasında karşımıza çıkmaktadır. Fakat Doroşenko'nun hetman seçilmesinden kısa bir zaman sonra Yuriy, Doroşenko'nun rakibi, Hanenko safında yer almıştı. Hanenko (1669-1674), Osmanlı Devleti'nin Sağ Yaka Ukrayna'sı Hetmanı tayin ettiği Doroşenko karşısında, Polonya'nın hetman adayıydı. Yuriy Hmelniçkiy, Hetman Hanenko

emrindeki kuvvetlerle Polonya adına Osmanlı Devleti ile savaşırken esir düşmüş ve Yedikule'ye hapsedilmişti (Çuhlib, 2004, s. 139).

Yuriy'in Osmanlı Devleti tarafından esir alınmasıyla ilgili olarak tarih ve olay örgüsü hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Bir rivayete göre Yuriy, 1672 senesinde Bucaş Antlaşmasıyla son bulan I. Kamañiçe seferinde, Polonya ordusu saflarında Osmanlı Devleti'ne karşı mücadele ederken esir düşüp Yedikule'de hapsedilmiştir. Bizim de iştirak ettiğimiz, mantıken ve kronolojik olarak daha tutarlı gördüğümüz ikinci görüşe göre Yuriy, 1668 Ekim ayı ortalarında Polonya ordusu saflarında mücadele ederken Stebliv yakınlarında Bucak Tatarları tarafından esir alınmış, bir süre Kalinitski hapishanesinde tutulduktan sonra Akkerman, Edirne ve oradan İstanbul'a gönderilerek Yedikule'de hapsedilmiştir (Çuhlib, 2004, s. 139).

Osmanlı Devleti, Hetman tayin ettiği Doroşenko'ya en başından beri güvenmemekteydi. Nitekim Rusya safına geçmesinden endişe ederek Yuriy'i, ona karşı alternatif bir hetman adayı olarak rehin sıfatıyla elinde tutmuştur. Sultan IV. Mehmed tarafından Doroşenko'ya gönderilen Evail-i Muharrem 1086 / 28 Mart-7 Nisan 1676 tarihli beratta da bu güvensizlik açık olarak görülmektedir. Mezkûr beratla Sultan IV. Mehmed, Hetman Doroşenko ve emrindeki Kozakların Osmanlı Devleti'ne sadakatlerini sürdürmelerini temin etmek istemiştir:

Sarıkamuş, Barabaş ve Potkal üç kavim Kazağı Hatmanı Petro Doroşenko hutimet avakıbuñu bilhayr rikab-ı kâmyabıma elçi ve âdem gönderüp hizmet ve ubûdiyyet arz edip memalik-i mahrusatü'l-mesalikiimde zikr-i himâye-i hüsrevâneme dâhil olan Eflak ve Boğdan vesair ibâd-ı inayet mûtadım idâdından ad olunup üç ülke hâkimi olmak üzre avatıf-ı âliye-i mülûkânemden tuğ ve âlem ve sancak verilmek rica etmekle ricası karin-i kabul-i hümayunum olup...” (BOA, İE. HR, 1/52)

Esir alındığı ilk günden itibaren Yuriy'in, Bohdan Hmelniçkiy'in oğlu olması hasebiyle “Hmelniçkiy” soyadını taşıyor olmasından dolayı Osmanlı Devleti

tarafından Doroşenko'ya karşı alternatif hetman adayı olarak düşünülmesi, Osmanlı vakayinamelerinde de açıkça ifade edilmektedir:

“Edirne’ye ihzar olup belki bir mahallinde lazım ola deyü fermân-ı pâdişâhi ile Yedikule’de beş-altı senden mütecâviz mahbûs olan Yorgi Ehmelicki...” ...” (Silahdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, 1928, s. 665, 666).

“Mukaddema hatmanlıkda papaslık ihtiyar idüp, kendü halinde azade iken Bucak Tatarına giriftar ve ol takrib ile Edirne’ye ihzar ve beş altı seneden berü Yedikulle’de mahbus olan Yorgi Ehmilicki hatmanlığa münasib görülüp...” (Özcan, 1995, s. 80, 81).

Yuriy Hmelıtskiy’in Osmanlı Devleti Hizmetinde Hetmanlık Dönemi

Osmanlı Devleti'nin Hetman Doroşenko'nun yerine, *“Küçük Rusya'nın Prensi, Zaporojya Ordusunun Lideri”* ünvanını vererek Sağ Yaka Ukrayna'sı Hetmanı olarak tayin ettiği Yuriy'in ilk icraatı; yayınladığı 13 Şubat 1676 tarihli beyannameyle Ukrayna Kozaklarını kendi bünyesinde birleştirmeye çalışmak oldu. Ardından Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı tertip ettiği 1677 tarihli I. Çehrin seferine katılan Hetman Yuriy'in bu seferdeki görevi; Rusya himayesindeki Sol Yaka Ukrayna'sı Hetmanı Samoyloviç'in kumandasındaki Kozak birliklerine karşı koymaktı (Arhiv Yugo-Zapadnoy Rossii (AZP), 1853, s. 152-157).

Polonya elçisi Gninski'nin bildirdiğine göre; I. Çehrin seferi esnasında Hetman Yuriy, Osmanlı Devleti'nden müstakil, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmişti. Rusya himayesindeki Kozakların Çehrin kalesini tahliye etmeleri için Polonya'ya gönderdiği elçileri vasıtayla Polonya Kırallı Jan Sobieski'den (1674-1695), 1676 İzvançe Antlaşması şartları gereğince Kalnik ve Nemirov'daki birliklerini geri çekmesini istemişti. Diğer taraftan Sol Yaka Ukrayna'sındaki nüfuzunu genişletmek için Pereyaslav, Pryluky, Gadyats, Myrhorod'a girmişti. Lubensky ve Poltova Kozak birliklerinden kendisine biat edeceklerine dair söz

almışsa da I. ehrin seferinin Osmanlı Devleti adına başarısızlıkla sonuçlanması amacının sonuçsuz kalmasına neden olmuştu (Pułaski 1907, s. 246).

Başarısızlıkla neticelenen I. ehrin seferi sonrası Osmanlı Ordusu, 1678 yılında ehrin üzerine ikinci bir sefer daha düzenlemiş, 33 gün süren muhasaradan sonra 12 Ağustos 1678 tarihinde kaleyi ele geçirmiştir. Yuriy'e ait Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mahfuz tespit edebildiğimiz en eski tarihli belge, yukarıda zikrettiğimiz ehrin Kalesinin ele geçirilmesinden takriben u ay sonrasına ait 15 Őevval 1089 /30 Kasım 1678 tarihli belgedir. Söz konusu belge, Yuriy'in Kapı Kethdasının İstanbula'da bulunduğu süre zarfında masraflarının hazine-i amireden karşılanmasıyla ilgilidir. Gene 10 L 1090 /14 Kasım 1679 tarihli bir diğer belge, "*Beray-ı nafaka baha-i kethüda bb-ı Kazak*" başlığı altında Yuriy'in Kapı Kethdasının 17.700 akçe tutarındaki masraflarının hazineden karşılanmasına ilişkindir (BOA, İE. HR. 1/108, BOA, İE. HR. 2/213)

Yuriy, 1677-78 tarihli ehrin seferlerine kaç Kozak askeriyle katılmıştı? Ukrayna Kozakları, kendisine teveccüh göstermiş, Osmanlı Devleti'nin beklentilerine karşılık verebilmiş miydi? Cevap bulması gereken bu soruların yanıtlarına, Osmanlı kaynaklarında rastlayamıyoruz. Rusça kaynaklarda rastladığımız bilgiler ise, Rus ordusu hizmetinde sefere bizzat iştirak etmiş olan İskoç kökenli General Patrik Gordon'un gnlğindeki (Dnevnik) istatistiklere dayanmaktadır (Şen, 2018, s. 339-353). Bu istatistiklere göre Yuriy, emrindeki 200 askeriyle ehrin seferlerinde Osmanlı Devleti'ne destek verebilmişti (Kosinenko, 1911, s. 29, 30). Rus tarihi Kostomarov'a göre ise; Osmanlı Devleti, Doroşenko'nun yerine, Yuriy'i hetman tayin etmekle büyük hata yapmıştı. İkiyüzlü ve güvenilmez bir zat olan Yuriy, Ukrayna Kozakları tarafından sevilmiyordu. Osmanlı Devleti onu, Sağ Yaka Ukrayna'sı hetmanı tayin ettiğinde diğer Kozak gruplarından kendisine iltica edenlerin sayısı 200' geçmemiş, Osmanlı Devleti'nin beklentilerini karşılayamamıştı (Kostomarov, 1912, s. 240-271).

Çehrin seferlerinin akabinde karargâh merkezi olarak Nemirov'u seçen Yuriy, Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından Sağ Yaka Ukrayna'sında geriye kalan bölgeleri ele geçirmekle görevlendirilmişti. 1679 yılında Yuriy emrindeki Kozaklar ve Kırım kuvvetleri tarafından Özi- Tiasmin Nehirleri arasında bulunan Kanev, Cherkassy, Stebliv yakılıp-yıkılmıştı. Devamında Sağ Yaka Ukrayna'sında kalan Kozak bakiyeleri Rusya emrindeki Samayloviç'in oğlu Semyon'a tabi olmuş ve Uman- Kanev ile Çehrin arasındaki topraklarda nüfus kalmamıştı. Bu boşluktan istifadeyle bölgede kendisine ait bir yönetim tesis etmeyi amaçlayan Yuriy, Nemirov'daki Bratlavsk birliklerini bölgeye sevk ederek acımasız, gaddarca uygulamalar içerisine girmişti. Onun bu tutumu Osmanlı Sultanın tepkisine neden olmuş, Tsargrad'ta tevkif edilerek 1681 senesinde yerine, Eflak-Boğdan Voyvodası Gheorghe IV Duca (1681-1682) hetman tayin edilmişti (Vlasova, 1980, s. 24).

Yuriy'in hetmanlıktan azledilmesi, resmen olmasa da fiilen Osmanlı Devleti nezdinde misyonunu tamamladığı anlamına geliyordu. Bazı kaynaklar bu süre zarfında Yuriy'in İstanbul'a çağrıldığını, kalacak evi dahi olmadığını bildirirken bazı kaynaklar ise, onun Nemirov'da olduğunu kaydetmektedirler (Mitsik,1995, s. 249, 250). Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerine tertip ettiği 1683 tarihli II. Viyana seferinde Voyvoda Gheorghe IV Duca'nın esir düşmesiyle, Osmanlı Devleti nezdinde Yuriy tekrar önem kazanmış, Yuriy'e iki yıl kadar sürecek olan (1683-1685) son bir görev daha düşmüştü:

Fî 17 C. sene 1094/ 13 Haziran 1683 tarihli Kırım Hanı, Erdel, Orta Macar Kralı ve Kazak hetmanı için verilecek olan atıyye ve in'âm. *“İşbu sefer-i hayr hâteminde menziletli Hân-ı âlişân hazretleri için ve Erdel ve Orta Macar ve hatman için defter olduğu üzere atıyye ve in'âm olunacak esbâbın Enderun-ı hümayûn hazînesinden ihsân buyurulan şimşir ve tırkeş ve abâyiden mâ'adâ eşyâ-i sâiresinin bahâsı sekiz bin sekiz yüz altmış beş guruş olduğuna ve mühimmât-ı mezkûreyi bâzergânbaşı kulları yedinden taşra cihetinde Varyaşi kulları kabz eylediğine*

memhûr defteridir mûcebince tezkiresi verilmek bâbında fermân devletlü sultânım hazretlerininindir” Tezkire-i hazîne dâde, fi 12 C. sene [10]94.

Kayd şüd, fi 17 C. sene 1094, Yevmü'l-ehad, Fî 17 C. sene 1094, tezkire dâde (BOA, İE. HR, 2/221).

Osmanlı Devleti nazarında son demlerini yaşadığının farkında olan Yuriy, 1685 yılına kadar sürecek olan hetmanlığının bu son döneminde, gönderildiği Memiriv ve Kamaniçe’de ağır vergi uygulamalarına girişmişti. Diğer taraftan Osmanlı Devleti’nin 1681 Bahçesaray Antlaşmasıyla Sağ Yaka Ukrayna’sı üzerindeki haklarını büyük ölçüde Rusya’ya devretmesinden de rahatsız olduğu için Polonya ile ittifak yolları aradı (Pulaski, 1907, s. 187). Hatta bazı kaynaklar 1681 Bahçesaray Antlaşmasının hemen ertesinde, Polonya tarafından Osmanlı tabiliğinden çıkması karşılığında kendisine, Bar, Memiriv ve Medzhibyzh’i vereceği yönündeki teklifi kabul ettiği için hetmanlıktan azledildiğini yazmaktadır (Mitsik,1995, s. 249, 250).

Yuriy’in nerede, ne zaman ve nasıl öldüğüne dair Osmanlı kaynaklarında herhangi bir bilgiye rastlayamıyoruz. Ukrayna, Rus ve Batılı tarihçiler arasında ise, ölüm yeri ve ölüm tarihi hususunda bir ittifak söz konusu değildir. Üzerinde hemfikir olunan tek husus; Yuriy’in 1681-1685 seneleri arasında İstanbul ya da Kamaniçe-Podolskiy’de öldüğü ya da öldürüldüğüdür. Yuriy’in 1685 senesi sonunda Osmanlı Devleti tarafından Kamaniçe-Podolskiy’de boğularak idam edildiği ve cesedinin suya atıldığını iddia edenlerin ise olayı izah şekli şöyledir:

“Hetman Yuriy’in, Memiriv’de uyguladığı ağır vergi uygulamalarının içerisinde evlilik vergisi de bulunmaktaydı. Bahse konu olan evlilik vergisi, Yuriy’in Yahudi kökenli zengin bir tüccar olan Harun (Oren) ile problem yaşamasına neden olmuştu. Osmanlı haremine cariye temin eden Oren’in, Osmanlı Devleti’nin üst düzey bürokratlarıyla arası oldukça iyiydi. Yuriy, kendisine vergi vermeyi reddeden Oren’in eşini, derisini yüzdürmek suretiyle katletmişti. Oren’in şikâyeti üzerine üç

Osmanlı Paşasının karşısında mahkemeye çıkarılan Yuriy, suçunu kabul etmiş ve idama mahkûm edilmişti. Cesedi de suya atılmıştı” (Efimenko,2015, s. 432, 433).

Çuhlib gibi konuya daha ihtiyatlı yaklaşan, artık Osmanlı Devleti için hiçbir anlam ifade etmeyen Yuriy’in, İstanbul’da öldürülmüş olabileceğini, hatta zehirlenerek öldürüldüğünü (Çuhlib, 2010, s. 163) iddia edenler olsa da bu iddialar, kaynaklarla desteklenememektedir. Kısacası Yuriy’in ölümü, mevcut kaynakların verileri ışığında halen bir muamma ve aydınlatılması gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

Sonuç

İlk Osmanlı-Kozak münasebetleri, Polonya ve Rusya’nın tazyikleri neticesinde Bohdan Hmelniçkiy’in Kırım Hanı III. İslam Giray vasıtasıyla Osmanlı Devleti’nden himaye talep etmesiyle başlamış fakat bu talep, siyasi bir ittifaka dönüşmemiştir. Osmanlı Devleti ve Kozaklar arasında ilk ittifak ancak, Petro Doroşenko döneminde gerçekleşmiş ve Osmanlı Devleti Doroşenko’yu Sağ Yaka Ukrayna’sı hetmanı tayin ederek himayesine almıştır.

İstanbul’u elinde bulunduran ve Karadeniz’i “Türk Gölü” haline getirmiş olan bir devlet sıfatıyla Osmanlı Devleti’nin Kuzey Karadeniz siyaseti şekillenmeye başlamıştı. Kuzey Karadeniz siyasetini 1475 senesinde himayesine aldığı Kırım Hanlığı vasıtasıyla tatbik eden Osmanlı Devleti, 17. yüzyılın ortalarından itibaren oluşan yeni konjonktürel süreçte; Doroşenko’yu himayesine alarak Kozaklar üzerinde nüfuz kuracak, Kozaklar vasıtasıyla Ukrayna toprakları üzerindeki hakimiyet mücadelesinde Polonya ve Rusya’ya rakip olacak ve büyük resme baktığımızda Doğu Avrupa politikasında söz sahibi olmaya çalışacaktır.

Hetman Doroşenko’nun 1676 senesinde Rusya safına geçmesi Osmanlı Devleti açısından; Kozaklar üzerindeki hakimiyetin yitirilmesi, dolayısıyla Doğu Avrupa politikasının rakipleri olan Polonya ve Rusya karşısında sekteye uğraması

anlamına gelmekteydi. Osmanlı Devleti, Doroşenko'dan doğan boşluğu, Yuriy Hmelniçskiy'i hetman tayin ederek çözmeye çalışmıştır.

Osmanlı Devleti'nin, Yuriy Hmelniçskiy'i büyük bir cihan devleti tecrübe ve öngörüsüyle 1668 senesinden beri rehin olarak elinde tuttuğunu görmekteyiz. Bu öngörüsünde haklı çıktığını Doroşenko'nun hetmanlığı döneminde Rusya safına geçmesi, açıkça göstermektedir. Fakat Doroşenko'nun yerine Yuriy'i hetman tayin etmekle, beklentilerine karşılık bulduğunu söyleyemeyiz. Osmanlı Devleti Yuriy'i hetman tayin ederek Kozaklar ve Ukrayna üzerindeki nüfuzunu kaybetmiştir. Nihayetinde Rusya ile imzaladığı 1681 Bahçesaray Antlaşmasıyla maddi-manevi büyük kayıplar vererek, giriştiği Doğu Avrupa politikasında başarısız olmuştur.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşivi (BOA): İbnülemin. Hariciye (İE. HR.) 1/34; 1/38; 1/ 52; 1/108; 2/126; 2/167; 2/213; 2/221.

Araştırma İnceleme Eserler

Allen, W.E.D. (1940). *The Ukraine: A History*, Londra: Cambridge, 144.

Arhiv Yugo-Zapadnoy Rossii (AZP), T. V, (1853). S. Peterburg, 152-157.

Bantiş-Kamenskiy, D. (1858). *İstoçniki Malorossiyskoy istorii 1649-1687*, Çast I, Moskva: Universitetskaya tip., 208-212.

Çuhlib, T. (2004). "Ruina, getmasini çi borotba za utverdjenjnya Ukrainskoi Kozatskoi derjavi?", *Ukraina v Tsentralno-Shisniy Yevropi*, No:4, 498.

Çuhlib, T. (2004). *Getmani Pravoberejnoi Ukrayini v istorii tsentralno-shidnoi Yevropi (1663-1713)*, Kiyiv: Kiyivo-Mogilyanska Akad, 139.

Çuhlib, T. (2009). "Knyazyvaniya vid imeni Osmanskoi imperii Hetman Yuriya Himelnitskoho", *Kozaki i monarhi (Mejnarodni vidnosini rannomodernoi Ukrayinskoi derjavi 1648-1721)*, Kiyiv: Vidavinststvo Oleni Teligi, 255-257.

Defterdar Sarı Mehmed Paşa, (1995). *Zübde-i Vekaiyât (Tahlil ve Metin-1066 /1116) – (1656/1704)*, Haz. A. Özcan, TTK, 80, 81.

Efimenko, A. Ya. (2015). *İstoriya Ukrainskogo naroda*, Moskva-Berlin: Directmedia, 432, 433. 2015.

Florya, B. N. (2003). "Spornie problemi Russko-Ukrainskih otnoşeniy v pervoy polovine i seredine XVII v, Belorussiya i Ukraina". Moskva: İstoriya i kultura, 36.

- Hodireva, G. V. (1999). "Borba Rossii i Turtsii za Ukrainskie Zemli 1677-1678 gg.", *Kultura narodov priçernomorya*, No: 9, 91-202.
- Kosinenko, N. İ. (1911). *Pervaya Russko-Turetskaya semiletnyaya voyna. Çigirinskie pohodi 1677-1678 gg*, St. Petersburg: Russkaya skoropeçatnya, 29, 30.
- Kostomarov, N. İ. (1991). *Russkaya istoriya v jizneopisaniyah eyo glavneyşih deyateley*, Kniga 2, Moskva: Kniga biznes, s. 291.
- Mitsik, Yu. (1995). *Politiçni Kontseptsii Bogdana Himelnitskogo deyaki aspekti realizatsii, Doba Bogdana Himelnitskogo*, Kiyiv: Nauk Prats, 25-40.
- Paliy, O. A. (2015). *Istoriya Ukrayini*, Kiyiv: K.I.S, 356, 357.
- Plokhly, S. (2006). *The Origins of the Slavic Nations. Premodern Identities in Russia, Ukraine and Belarus*, Cambridge: University Press, 270-275.
- Pulaski, F. (1907). *Zrodla do poselstva Jana Gninskiego vojevody Chelminskiego do Turcyi v latach 1677-1678*, Warszawa: Zrodla historyczne, 246.
- Saharov, A. N., Sanin, G. A. (1999). *Istoriya vneşney politiki Rossii*, Moskva: Mejdunarodnie Otnoşeniya, 446.
- Sanin, G. A. (1987). *Otnaşeniya Rossii i Ukraini s Krumskim Xanstvom v seredine XVII veka*, Moskva: Nauka, 38, 39.
- Sanin, G. A. (2000). "Ukraina v politiçeskih otnaşeniyah Rossiyskogo Gosudarstva i Osmanskoy imperii (1667-1686 gg.)", *Ukraine v Tsentralno-Shidniy Yevropi*, Kiyiv: Stydii istorii, 341.
- Savçuk, N.O. (2001). *Ukrainska derjava za germanuvannaya Yuriy Himelnitskogo (1659 poç-1663 pp.)*, Kamyanets-Podilskiy: Kaligraf, s. 126.
- Silahdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, (1928). *Silahdâr Tarihi*, C. I, Devlet Matbaası, 665, 666.
- Sokladov, Yu. (2015). "Kazaçestvo v kontekste preobrazovaniy, politiçeskoj i voorujennoj borby na Ukraine v XVI-XIV vv.", *Prostranstvo i vremya*, No: 1-2, 389, 390.
- Şen, M. (2018). "İskoç General Patrik Gordon'un Gözüyle İlk Osmanlı- Rus Savaşı: I. Çehrin Seferi 1677", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. 18, 339-353.
- Vlasova, A. V. (1980). *Moldavsko-Pol'skie politiçeskie svyazi v posledney çetverti XVII naçale XVIII vek.*, Kishinev: Akademiya Nauk Moldavskoy, 24.
- Zamlinskiy, V. A. (1989). *Bohdan Hmel'nitskiy*, Moskva: Gvardiya, 336.

Extended Abstract

The Ottoman Empire, which became the Empire of the World with the conquest of Istanbul, completed its Black Sea coast with the conquest of Trebizond in 1461 and turned the Black Sea into a "Turkish Lake". The issue of the security of the Black Sea, which emerged as a problem in this new process, led the Ottoman Empire to search for a secure partner in the region.

In the foundation years of the Crimean Khanate (1441/1442), which emerged as the largest remnant of the Golden Horde State, the Golden Horde State, which threatened its existence in the years of its establishment, and the search for a safe harbour to take refuge in the face of the Genoese and Polish danger, gave the Ottoman Empire the opportunity to find the partner it was looking for, and in line with the interests of both parties, in 1475 the Crimean Khanate became a subject of the Ottoman Empire. The Ottoman Empire, which took the Crimean Khanate under its protection, later captured Kili and Akkerman (1484) and took the Yedisian region under its control, extending its borders to Podolia, the habitat of the Ukrainian Cossacks. Thus, the Ukrainian Cossacks entered the Ottoman political sphere of activity.

The Cossacks, who had emerged in the Polish and Russian sphere of sovereignty, were forced to move westwards due to the attacks of the forces of the Crimean Khanate, which was under the protection of the Ottoman Empire, on their habitat, and were squeezed between Poland and Russia. Unable to form a political organisation, the Cossacks were sometimes used by Poland and Russia against each other and sometimes as border guards against the Crimean Khanate. In the first quarter of the 17th century, the Cossacks, who did not even refrain from plundering the coastal regions of the Ottoman Empire, caused fear and anxiety by moving to Istanbul after plundering the Black Sea coast.

The request of the Ukrainian Cossacks for the patronage of the Ottoman Empire, which had failed during the hetmanate of Bogdan Khmelnytsky, was to be realised only during the hetmanate of Petro Doroshenko (1665-1672). The Ottoman Empire's appointment of Petro Doroshenko as the hetman of the Right Bank Ukraine led to the Ottoman Empire's involvement as a third power in the ongoing struggle for dominance between Poland and Russia over the Ukrainian lands. In this struggle for sovereignty, it is clear that the Ottoman Empire resorted to every means to establish and maintain its authority over the Ukrainian Cossacks against its rivals Poland and Russia.

The death of Bogdan Khmelnytsky in 1657 marked the beginning of a period of political disintegration and destruction in the history of the Ukrainian Cossacks, which would be called "The Ruin 1657-1687". It was also during this period that Yurii Khmelnytsky, who was only 16 years old, appeared on the stage of history as an important political figure. He served as his father's successor between 1657 and 1659-1663, and as the Right Bank Ukrainian Cossack hetman under the Ottoman Empire between 1677-1681.

As if confirming his father's predictions about him, Yurii, who lacked leadership qualities and was inexperienced, had to renounce his position as hetman in favour of Vyhovs'ky as a result of Vyhovs'ky's intrigues. The new hetman Vyhovs'ky, who thought that Yurii would constantly be a rival and obstacle to him because of his surname rather than his person, sent Yurii to the Kiev Theological Academy in order to remove him, but he did not succeed in his plan. The opponents of the hetman Vyhovs'ky, led by colonels such as M. Pushkar and Y. Bar, accused Vyhovs'ky of having committed Yurii, extravagantly left by Bogdan Khmelnytsky and bringing the Ukrainian Cossacks under Polish domination with the Treaty of Hadiach (Hadjach) of 1658. In place of Vyhovs'ky, who was dismissed as hetman on these charges, Yurii was appointed for the second time (1659-1663) as hetman of the Right Bank Ukrainian Cossacks.

Yurii, who was only 18 years old at the time of his second hetmanate, needed to eliminate Vyhovs'ky in order to save his damaged reputation internally and to gain respect among the Cossacks he was hetman, and externally, to put an end to the Polish and Russian pressure on the Right Bank Ukrainian Cossacks. Because his father, Bogdan Khmelnytskyi,

had signed the Treaty of Pereyaslav of 1654, which led to the Russian domination of the Right Bank Ukrainian Cossacks. With this treaty, the territory of Ukraine became an arena for the struggle for dominance between Poland and Russia.

In 1660, Poland and Russia confronted each other in front of Volyn while Hetman Yurii was besieging Vyhov'sky in Chigirin, where the treasures of the Cossacks were located and their headquarters were located. Hetman Yurii was tasked with assisting the Russian troops under the command of B. Sheremetev, who had been assigned by his patron Russia in accordance with the Treaty of Pereyaslav of 1654. Meanwhile, Poland had also allied with the Crimean Khanate. In the 1660 Battle of Chudnov, the Polish-Crimean alliance was victorious over the Russian- Cossacks alliance, and with the Treaty of Slobodishe signed between the parties after the battle, Hetman Yurii once again changed sides and became a protector of Poland.

After Teteria's tenure as hetman, Ivan Bryukhovetsky (1663 - 1666) succeeded him, and after three years as hetman, he was succeeded by Petro Doroshenko (1666-1676). Petro Doroshenko, who was elected hetman of Right Bank Ukraine at the Cossack Council held in Chigirin in 1666, was influential in determining the Ottoman Empire's Eastern European policy after Bogdan Khmelnytsky and in this context, in intervening in the Cossack issue. Because Doroshenko, who, like Bogdan Khmelnytsky, wanted to unite the Right and Left Bank Ukraine and establish a Cossacks -Hetman State, had two major obstacles in front of him, namely Poland and Russia. These two states had ended the 13-year war between them with the Treaty of Andrusova of 1667 and agreed that the Right Bank Ukraine would belong to Poland and the Left Bank Ukraine to Russia. In this situation, Doroshenko had no choice but to seek the help of the Crimean Khanate and its patron, the Ottoman Empire.

Doroshenko's subordination first brought the Ottoman Empire into confrontation with Poland. Because the Right Bank Ukraine had been ceded to Poland with the Treaty of Andrusova. With the Treaties of 1672 Bucash and 1676 Izvançe (Zurawno), the Ottoman Empire made Poland recognise its sovereignty over the Right Bank Ukraine. An Ottoman Empire dominating the Right Bank Ukraine posed a danger to Russia, which held the Left Bank Ukraine. Aware of the danger, Russia wanted to take away from the Ottoman Empire the trump card of dominance over the Ukrainian Cossacks through Doroshenko. On 18 August 1676, with the defection of Hetman Doroshenko to the Russian side, Russia achieved its goal.

The Ottoman Empire, which based its legitimacy in the Right Bank Ukraine on the Treaties of Bucash of 1672 and Izvançe (Zurawno) of 1676, considered the Right Bank Ukraine within its own hinterland and suffered great material and moral losses in order to obtain these territories, could not be expected to give up its goal easily. However, in order to achieve its goal, it had to fill Doroshenko's void and regain influence over the Ukrainian Cossacks. The Ottoman Empire tried to solve this problem by appointing Yurii, who had been held as a hostage in Constantinople since 1668, as a hetman.

During Teteria's hetmanship, Yurii was imprisoned in Malbork for a while and then released. At the Cossacks council convened to appoint a new hetman after Ivan Bryukhovetsky, Yurii was among those who supported Doroshenko. However, shortly after Doroshenko's election as hetman, Yurii sided with Doroshenko's rival, Hanenko. Hanenko (1669-1674) was the Polish candidate for hetman against Doroshenko, whom the Ottoman Empire had appointed hetman of the Right Bank Ukraine. Yurii Khmelnytsky was captured and imprisoned in Yedikule while fighting against the Ottoman Empire on behalf of Poland with the forces under the command of Hetman Hanenko.

The first action of Yurii, who was appointed by the Ottoman Empire to replace Hetman Doroshenko as the Hetman of the Right Bank Ukraine with the title of "Prince of Little Russia, Leader of the Zaporog Army", tried to unite the Ukrainian Cossacks under himself with the declaration dated 13 February 1676, and he took part in the first expedition organised by the Ottoman Empire on Chigirin in 1677. The task of the Cossack troops under Yurii's command in the first Chigirin campaign was to confront the Cossack troops under the command of Samoylovich, hetman of the Left Bank Ukraine under the Russian protectorate.

After the Chigirin campaigns, Yurii chose Nemirov as his headquarters and was tasked by Grand Vizier Merzifonlu Kara Mustafa Pasha to capture the remaining territories in Right Bank Ukraine. In 1679, the Cossacks and Crimean forces under Yurii's command burnt down Kanev, Cherkassy and Stebliv between the Dinyester-Tiasmin Rivers, the Cossacks remnants in the Right Bank Ukraine were subordinated to Semyon, son of Samaylovich, under the Russian command, and the lands between Uman, Kanev and Chigirin were left unpopulated. Yurii, who aimed to establish a government of his own in the region by taking advantage of this vacuum, dispatched Bratlavsk troops from Nemirov to the region and engaged in ruthless and practices. His behaviour caused the reaction of the Ottoman Sultan, he was arrested in Tsargrad and in 1681 he was replaced by Gheorghe IV Duca (1681-1682), the voivode of Wallachia-Bogdan, as hetman.

After Hetman Doroshenko, the Ottoman Empire, which thought that it would influence the Cossacks again by appointing Yurii as an ataman, especially since Yurii was the son of Bogdan Himelnitskiy and had the surname 'Khmelnysky', failed to meet its expectations with Hetman Yurii. The Ottoman Empire not only failed to become the dominant power over the Cossacks, but also failed in its Ukrainian policy, which it had been pursuing since the middle of the 17th century with great material and moral losses, by transferring its rights over the right bank Ukraine to Russia with the 1681 Treaty of Bakhchisarai signed with Russia at the end of the Chigirin Wars (1677-1688).